

DE BENDE VAN DE VRIJE COMPAGNIE

door Marc Gillisjans

Rijksarchief Anderlecht : drossaardschap van Brabant : 88

Informatie genomen te Londerzeel op 20.10.1732 door het officie van de drossaard van Brabant.

1. Dominiek Mertens, 30 jaar, herbergier te Londerzeel

Verklaart dat ongeveer één jaar geleden Nicolaas de Wachter, geboortig van Londerzeel waar hij meestal bij zijn vader woonde, bij hem is komen drinken en hij hoorde deze Nicolaas vertellen dat hij enige weken tevoren te Beigem in een herberg een geschil had omdat men hem ene van **de bende van de zogenaamde vrije compagnie** genoemd had; Mertens had toen ook nog horen zeggen door Carel de Borger, brouwer uit Grimbergen, dat Carel de Cré, een winkelier uit Grimbergen, door dezelfde Nicolaas met een mes in zijn gezicht was bewerkt en dat hij dan gaan lopen was en hem in het graan had verstopt; verder zegt getuige dat hij zes weken geleden naar Wolvertem is gegaan met een zekere Paulus, archier van de compagnie van justitie, en toen ze te Wolvertem in de herberg genaamd de Valk kwamen, zat hier ook Nicolaas de Wachter te drinken en deze begon zonder aanleiding Paulus te beledigen zeggende dat zo enen onmiddellijk zijn bier had uit te drinken om dan weg te wezen; toen dat niet vlug genoeg gebeurde, heeft Nicolaas Paulus vastgegrepen en op de grond gesmeten en Ignace, de broer van Nicolaas, heeft dan nog met zijn voet op de borst van Paulus gestampt zodat getuige met Paulus zonder verdere discussie terug naar Londerzeel zijn vertrokken. Getuige weet verder nog dat Nicolaas met zijn vijf broers Ignace, Petrus, Corneel, Jan en Joos een kwalijke reputatie hebben van te leven van dieverij. Hij tekent zijn verklaring voluit met zijn naam.

2. Jan Baptist Robberechts, 33 jaar, dienende schepen van Londerzeel.

Verklaart nu omtrent een jaar geleden dat in de herberg de Groene Jager te Londerzeel Nicolaas de Wachter, zoon van Jan, zat en deze te hebben horen zeggen dat ze een paap hadden onder handen gehad en dat ze er wel 700 à 800 gulden hadden gekregen en toen getuige vroeg hoe ze daar aan waren gekomen, zei Nicolaas dat ze een hopstaak hadden gebruikt om tegen de venster te zetten en om zo binnen gekropen te zijn gedurende het lof; verder onthulde Nicolaas dat zijn broer Ignace er het grootste deel van verteerd had bij de hoeren van Brussel. Getuige zegt Nicolaas dit feit ook elders te hebben horen vertellen en zelfs zijn vader Jan zei hierover dat Nicolaas de pastoor van Wommel had bestolen en dit zouden, althans volgens de getuige, ook de meier van Londerzeel en de schepenen Polspoel en Koeckelberg hebben gehoord. Getuige heeft ook horen vertellen dat Nicolaas bij herbergier Jan Verbessemt uit Beigem ruzie had gehad met Carel de Cré, een winkelier uit Grimbergen, omdat deze laatste hem had berispt en willen moeien toen Nicolaas met de bazin van de herberg had willen fikfakken of onbehoorlijk vastgrijpen en toen de Cré buiten ging om zijn water te maken, achtervolgde Nicolaas hem en heeft hem met zijn mes in het gezicht gesneden om het daarna op een lopen te zetten. Getuige hoorde ook van vader de Wachter dat er nog twee andere zonen bij de diefstal betrokken waren en dat de derde op uitkijk had gestaan. Hij tekent zijn verklaring met zijn naam.

3. Judocus van Assche, 26 jaar, herbergier in de Kroon te Londerzeel.

Verklaart dat nu twee à drie jaar geleden Nicolaas de Wachter bij hem was komen drinken en dat hij deze hoorde zeggen dat zijn broer Ignatius de pastoor van Wemmel had bestolen zonder verder te specificeren; getuige had dit feit enige tijd tevoren ook reeds horen vertellen; verder verklaart de getuige dat de vader van Ignatius en Nicolaas - die bij hem meestal inwoonden - toen hij bij hem getuige eens aan het drinken was eveneens verklaarde dat zijn zoon Ignatius de pastoor van Wemmel voor enige honderden guldens had bestolen; verder had Nicolaas nog bij hem in de herberg gezegd dat hij enige maanden tevoren in een herberg te Beigem met een mes een snede in het gezicht had gegeven van Carel de Cré uit Grimbergen omdat deze hem een kaakslag had gegeven omdat hij bezig was de bazin aan het bepotelen en onbehoorlijk aan te grijpen en dat de bazin de Cré tot het geven van de soufflet had aangezet en opgestookt. Hij tekent zijn verklaring met zijn naam.

4. Peeter Koeckelbergh, omtrent 50 jaar, oud schepen van Londerzeel.

Omtrent vier jaar geleden is hij met de meier van Londerzeel en schepen Polspoel huiszoeking gaan doen bij Jan de Wachter waar zij het bij pachter Peeter Scheers uit Londerzeel gestolen varkensvlees terugvonden, deels verstopt in een vierendeel vat en deels vastgemaakt aan het dak. Hij kwam hier Nicolaas de Wachter tegen die de meier toen dreigde het hart af te steken ingeval hij hem nog ergens tegenkwam. Voorts zegt getuige dat hij veertien hemden miste en ook nog tien hemden van zijn vrouw en dat hij toen heeft gezien dat Nicolaas een van die hemden droeg, maar dat hij getuige niets heeft durven zeggen uit schrik voor represailles vanwege Nicolaas. Hij is deze dieverij gewaar geworden in januari 1730 in de periode dat de broer van Nicolaas, zijnde Franciscus, bij hem werkte en voor drie maanden was inwonende. Getuige verklaart ook nog dat Petronella Verreycken, jonge dochter, voor vier gulden bij zijn dochter Marie in het krijt stond en dat Francis deze som in de maand maart 1730 was komen ophalen en ontvangen bij middel van een biljet waarin kwijting stond door zijn dochter getekend; dit biljet ligt nu op de griffie in confiscatie. Op het einde van de zomer 1729 zijn Nicolaas en zijn broers in zijn herberg komen drinken en daarna was er een grote tinnen schotel verdwenen. Hij tekent na voorlezing zijn verklaring met zijn naam.

Continuatie op 21.10.1732 na de middag te Londerzeel

5. Norbert van der Veken, 72 jaar, officier van Londerzeel.

Hij heeft vier jaar geleden verschillende personen horen zeggen dat de pastoor van Wemmel een grote som geld was ontstolen en dat vijf à zes dagen erna in het dorp en de omliggende dorpen het gerucht ging dat de zonen van Jan de Wachter zulks hadden gedaan. Hij verklaart verder twee jaar na dit feit in een herberg te Londerzeel een der zonen van Jan de Wachter gezien te hebben, namelijk Nicolaas en deze te hebben horen zeggen dat het hem wel van pas zou komen nog eens zo iets te krijgen als bij de pastoor van Wemmel. Verder verklaart hij ongeveer twee jaar geleden samen met de meier van Londerzeel en schepen Polspoel uit het huis van Jan de Wachter varkensvlees te hebben gehaald dat gestolen was bij Peeter Scheers en ook nog een rok en een vrouwen kapmantel. Hij tekent met zijn naam.

6. Maria Koeckelbergh, 22 jaar, vrouw van Hendrik Wouters, kuiper en beenhouwer uit Londerzeel.

Ze verklaart twee jaar geleden aan Petronella Verreycken voor ongeveer vijf gulden spingaren geleverd te hebben en omdat Francis de Wachter deze som aan Petronella was komen vragen en ontvangen bij middel van een kwijting getekend door getuige heeft ze deze vijf gulden nooit gezien en weet ze ook niet hoe deze Francis ooit kennis heeft gehad van de schuld van Petronella en weet ze ook niet wie dit biljet dat door haar ondertekend was heeft geschreven. Ze tekent na voorlezing van haar verklaring met haar naam.

7. Petronella Verreycken, 30 jaar, ongetrouwde dochter wonend te Londerzeel.

Verklaart twee jaar geleden aan Marie Koeckelbergh een schuld van ongeveer vijf gulden te hebben gehad voor enig vlasgaren dat ze bij Marie had gekocht; drie maanden daarna is bij haar een zekere Francis de Wachter, wonend bij zijn vader, gekomen om haar deze som te komen opvragen en ontvangen aan de hand van een biljet dat ondertekend was door Marie Koeckelbergh; getuige heeft deze som in twee keer vereffend, maar heeft hiervan geen kwijting gevraagd. Toen Marie haar nadien deze som reclameerde, heeft zij haar het biljet laten zien, maar getuige is daarna gedaagd door de wet die het biljet in beslag nam. Naderhand heeft de getuige dan Francis de Wachter gedaagd die toegaf het biljet te hebben gegeven en de gelden te hebben ontvangen en hij heeft dan deze gelden teruggegeven aan Marie Koeckelbergh zodat deze zaak is gesloten gebleven en zodat de vader van Marie heeft af gezien om verdere vervolging in te stellen. Getuige tekent haar verklaring met een kruisje.

Gecontinueert op 3.12.1732 na de noen te Brussel.

8. Joanna van der Kelen, omtrent 31 jaar, meid van de pastoor landdeken van Wemmel.

Ze verklaart dat het op passiezondag was van het jaar 1727 toen ze samen met de knecht na de deur te hebben op slot gedaan naar het lof en het sermoen van haar meester landdeken pastoor van Wemmel waren gegaan. Deze was reeds vertrokken en beiden zijn rond 15 uur teruggekomen en vonden de schuurpoort en de deur en de venster open. Getuige is naar haar kamer gegaan waar het zilverwerk werd bewaard en dat schijnbaar niet beroerd was. Ze zag dat de deur van de pastoorskamer wijd openstond alhoewel ze die had afgesloten en ze zag ook dat de knielbank waar de pastoor zijn geld hield was opengebrosen. Volgens dat de pastoor haar zei, waren hieruit 100 Spaanse pattacon en 100 gulden – bestaande uit een stuk van vier pistolen ofte Spaanse quadrupel en de rest in Spaanse pattacons en Spaanse dubbele schellingen - eigendom van getuige gestolen; verder was ook hieruit nog het kerkgeld gestolen, alles voor 800 gulden en was er slechts wat kleutergeld achtergebleven alsook nog een zilveren medaille van getuige en twee zilveren ampullekens. Buiten vonden ze nog de bij rademaker Tambuyzer gestolen beitel terug. De dieven waren binnengekomen door drie à vier ruiten te breken om zo het vensterslot te kunnen opendraaien nadat ze eerst op de poort waren geklommen om zo langs de muur tot aan het venster te komen. Tot dusver wist de pastoor alleen maar dat een pachter uit Londerzeel hem kenbaar had gemaakt dat er onbekenden Spaanse pattacons in een herberg hadden gewisseld. Getuige tekent haar verklaring met haar naam.

Continuatie te Brussel 5.12.1732 na de noen.

9. Antoon Verplast, 30 jaar, pachter te Wemmel.

Hij verklaart dat het nu vier jaar geleden was op passiezondag, toen hij nog knecht was bij de pastoor, hij samen met de meid naar het lof is getrokken en toen ze om 15 uur of 15 u 30 terug naar de pastorij gingen, zag hij dat het venster van de slaapkamer van de pastoor openstond en dat de deur van het huis en de schuurpoort ook openstonden en dat er een vuile lijnwaden vod lag die niemand herkende als de zijne. De pastoor heeft dan door twee schepenen de feiten laten vaststellen. Op pastoors slaapkamer was de lessenaar opengebrosen waaruit al het geld was gestolen zijnde 800 gulden van hemzelf, van de meid waarbij nog een goudstuk stak en het kerkgeld; hij toonde de schepenen de twee zilveren ampullen die nog in de lessenaar lagen. Getuige zag ook dat de ruit uit het venster was en ze zo het schuifken van de andere venster hadden opengedaan; op tafel stond een ledige bierpot die tevoren nog halfvol was geweest en twee zilveren vorken waren niet meegenomen. De dieven zijn op een lage muur

gekropen om zo aan het venster te geraken. De pastoor zei hem dat zijn geld uit pattacons en dukatons bestond en dit van de kerk uit schellingen en blamusers en ander kleingeld.

Gevraagd of er geen ladder in de buurt was geweest zegt getuige dat in de boomgaard hoppestaken lagen die konden gediend hebben. Gevraagd of hij ooit nog iets had gehoord omtrent deze zaak zegt hij van de pastoor te hebben vernomen dat hij zekere personen uit Londerzeel verdacht en die in de wandeling de vrije compagnie werden genoemd en een zekere pachter uit Nieuwenrode, een gehucht omtrent Beigem had hem kenbaar gemaakt dat deze personen van de vrije compagnie identiek geld als het gestolene in een herberg hadden getoond en gewisseld; verder zegt getuige dat er aan de poort een beitel was gevonden die bij Guillaume Tambuyzer, rademaker aan de kerk van Wemmel, was gestolen. Hij tekent zijn verklaring met een kruisje.

Continuatio 30.12 na de noen

10. Peeter Abeloos, 61 jaar, pachter te Eversem onder Meise bij Nieuwenrode.

Verklaart enkele jaren geleden te hebben gehoord dat de pastoor van Wemmel was bestolen geworden en dat toen hij te Humbeek in de herberg genaamd In den Keizer bij Hendrik Meulemans was, deze heeft horen vertellen dat de zonen van Jan de Wachter gemeenlijk genoemd de vrije compagnie hem vertoond hadden en gewisseld verschillende schoon Spaanse muntstukken, meer weet hij ook niet te vertellen. Hij tekent met zijn naam deze verklaring.

J.J.Goffin, griffier

H. Bosschaert, assessor.
